

SINE IRA ET STUDIO – ZAISTA!

(Osvrt na prilog Ante Škegre, "Još o 'Historiji Bosne (i Hercegovine)", u: BF 15/2001/246-249.)

Dr. Ante Škegro, znanstveni suradnik *Hrvatskog instituta za povijest*, Zagreb, već duže je vremena prisutan u suvremenoj historiografiji - hrvatskoj posebno, ali i bosanskohercegovačkoj. "Naše je gore list". Ovdje (u Sarajevu) je stekao i ostvario bitne pretpostavke za profesiju kojom se bavi: bio je izvrstan student Filozofskog fakulteta, radio do agresije, živio i doživio najteže dane u kojima se našlo Sarajevo 1992. g. Njegove dosadašnje znanstvene radove karakterizira, između ostalog: izvornost, utemeljenost prosudbi, akribičnost i - kritičnost. U poplavi, pogotovo posljednjih godina, revaloriziranja naše, starije i novije prošlosti u naglašeno nacionalno - romantičarskom stilu, njenog svekolikog politiziranja i ideologiziranja, odricanja, pogotovo suvremenoj, bilo kakvih vrijednosti, čak proskribiranja većeg dijela od strane nekih kritizera *en masse* "marksističke historiografije", apologetike podignute *na kvadrat*, oni, to jest njegovi radovi, zaista, se doimaju dobrodošlim, za historijsku znanost posebno. To tim više jer se Škegrini kritički ukloni prema najnovijim ostvarenjima nekih *federalnih povjesničara* odnose na širok spektar problema iz oblasti naše medijevalistike proizilazećih iz odavno (od Franje Račkog) kontroverznih pitanja oko bogumila, patarena, bosanskih krstjana - crkve bosanske. Osobno mi je imponirala npr. znanstvena analiza radova njegovog profesora dr. Envera Imamovića i Imamovićevih istomišljenika sve do onog momenta kada se *en generale* nije počeo ponavljati.

Neposredan povod ovim redovima i onim što slijede je nevelik po obimu napis u rubrici Pogledi u časopisu Franjevačke teologije Sarajevo *Bosna franciscana*, br. 15, godina IX, Sarajevo 2001., 246-249. Tekst i (čak) 26 bilježaka/fusnota, u najboljem smislu riječi, ilustriraju nekoliko znanstvenih naprijed izrečenih kvalifikacija uvaženog kolege dr. Škegre.

Iskreno govoreći imao sam duboko u sebi neku potrebu da se i ranije osvrnem na samo jedan dio njegovog prvog javljanja u povodu izlaska knjige *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata*, Sarajevo 1994. u

Prilozima Instituta za istoriju Sarajevo, 29 (2000.), 427-434 pod naslovom *Historija Bosne (i Hercegovine) koja to nije*, te u *Bosni franciscani*, Sarajevo VIII/13 (2000.), str. 428-436., pod istim naslovom. Polazeći od dubokog uvjerenja smatrao sam i smatram da svako, uvažavajući objektivne činjenice, ima pravo na kritički pa i negativan sud. Neki dijelove tog prikaza-osvrta-kritike nisam smatrao (tada) za relevantne u tolikoj mjeri da se na njih treba osvrutati ili ih komentirati ili ih odbaciti jer su sami po sebi jedna vrsta činjenica. Mislim na njegova objašnjenja tih činjenica koje se odnose na pokojnog prof. dr. Ibrahima Tepića. Međutim, neposredan povod moga osvrta bili su dodatni komentari dr. Škegre, objavljeni u posljednjem broju *Bosne franciscane*, pa sam odlučio da dam svoj komentar jer mi neki "argumenti", pa i intonacija, pa i pozadina, pa i krajnji **efekat** (ne cilj) "gađaju" dobro po dalje od "onog u sridu", što je bila karakteristika nekih ranijih Škegrinih osvrta na "naslove i izdavače". Kada je o spomenutom tekstu riječ, zaista začudno zvuči da je Škegrina kritika posvećena "naslovima i izdavačima" i **tehničkim karakteristikama** (*sic!*) apriorno "naslovljena s ciljem privlačenja šireg čitateljstva". No vratimo se činjenicama koje to zaista jesu u tački 3. a, b, c, i d (str. 247.). Poznata je ona "o nrtvima sanio najbolje". Ona možda može da važi za sve, samo ne za povjesničare - istraživače. Pa ni za dr. Škegru, naravno. Ali, nikako na način kako je on to opetovano uradio. Upravo zbog tog opetovanog pisanja želim javno izreći svoj stav i sud. Možda i griješim, pa neka mi bude, i na početku i na kraju oprošteno, ali te nepobitne činjenice pod a, b, c i d nisu ni posredno ni neposredno *ni u kakvoj vezi kao projektom u cjelini*. Ne kažem s možda nekim od autora, njihovim pristupima povijesti Bosne i Hercegovine, analizama, zaključcima, čak i teorijama koje iz njih proizlaze. Tu je kolega Škegro, po meni, upao u vlastitu zamku. Konkretno, polazeći od činjenica (a, b, c, d.), samog je sebe zaveo, a nije isključeno da neće zvesti ni one koji ne znaju kako je knjiga koncipirana, kako je nastajala, to jest u kakvim uvjetima su je radili njeni autori, i kao ljudi i kao stručnjaci. Pišem ove redove *pro domo sua*, ali i kao član jednog tima. To što je činjenično dr. Tepić a) "bio redaktor prvog i drugog izdanja navedenih publikacija", odnosno knjige *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do drugog. svjetskog rata*, te b) visoki obavještajni oficir JNA (kapetan), a kao pukovnik Armije Bosne i Hercegovine bio angažiran na istim poslovima kao i u JNA, nema ama baš, najbukvalnije to treba **znati i prihvatiti**, nikakve veze s tekstovima većine od autora knjige, pa i knjige u cjelini. Ako ne treba braniti nekog tko se ne može braniti onda je *fair* rezonirati i pisati da iza svakog teksta stoji imenom i prezimenom konkretni autor. Što se tiče uloge redaktora za sebe, ali i za druge odgovorno tvrdim da nitko, nikad, pa ni pokojni dr. Tepić nije niti jednom riječju indirektno ili direktno uticao na to tko će što da piše. To je **činjenica** iznad i prije svih drugih činjenica. Kada bi se činovima (samo) prosuđivalo nečije

pisanje gdje bi završili generali, generalisimusi, maršali i feldmaršali *vis a vis* jednog pukovnika. Sve navedene činjenice mogle su, ali nisu ni za jotu uticale da je knjiga "Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena. . ." (o njoj je riječ) više ili manje znanstvena. Ne bih o tome što se u startu predviđalo uraditi od strane istog tima, jer i to nije bitno. Bitno je da je knjiga koncipirana, urađena u uvjetima koje nitko i nikad, pa ni uvaženi dr. Škegro bez obzira na "staž" koji je imao u opsjednutom Sarajevu neće do kraja spoznati, jer ih je trebalo doživljavati i osjećati. Što se tiče tačke d) i ona je za tekst spomenute knjige u suštini irelevantna. Koliko je dr. Škegro bio emotivan i preosjetljiv (što ne bi trebalo da "krasi" znanstveni pristup), lako je prepoznatljivo po komentarima ocjena o doprinosima (i životima između ostalog) na sprječavanju prodora "armijsko četničkih postrojbi u samo sarajevsko središte" (str. 248).

O tome koliko su, u principu, historijske publikacije bile više ili manje u funkciji ideološko-političkog koncepta napisani su tomovi knjiga. O agresorima na Bosnu i Hercegovinu i njenim grobarima (jučer, danas, sutra) tek će se pisati tomovi. Kada se krene u traganjima za odgovorom na nesuvisla pitanja, npr.: da li su "oni koji nisu sudjelovali na izradi ovih i drugih armijskih publikacija i koji se ne mogu složiti s ciljevima boraca Armije BiH (što bi se slagali?) *ipso facto* agresori na BiH, odnosno borci za njeno nestajanje.", onda se ne može ni dobiti smislen logičan odgovor! Ergo, na tom putu se može potencijalno svako, pa i potpisani uplesti "ko pile u kućine", pa zato bih pledirao, zagovarao znanstveni pristup, a ne optuživanje sebe, a pogotovo tako olako drugih zarad činjenica koje ostaju više u sferi pretpostavki i predrasuda. Pristup *sine ira et studio* -zaista! ■

Tomislav Išek